Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd
Institut sociologických studií, Katedra veřejné a sociální politiky

OPONENTSKÝ POSUDEK

Dizertační práce: **Vzdělanostní aspirace žáků základních a středních škol v ČR v mezinárodním srovnání - kdo má zájem o studium přírodovědných a technických oborů a kdo v nich skutečně studuje?**

Autor: **Mgr. Josef Basl**

Vedoucí: **Prof. PhDr. Petr Matějů, Ph.D.**

Oponent: **Doc. Jaroslav Kalous, Ph.D.**

Dizertační práce řeší aktuální téma studia přírodovědných a technických oborů. Absolventi těchto oborů patří v ČR na jedné straně k nejžádanějším na trhu práce, na druhé straně zájem o studium zmíněných oborů patří k nejnižším. Tento rozpor si jistě zaslouží zkoumání. Autor si uložil za cíl analyzovat, čím jsou přírodovědné a technické obory specifické ve srovnání s ostatními obory a jaké jsou možné důvody (ne)zájmu o studium v nich, skutečnosti závažné pro politiku zaměstnanosti.

Úvodní část se věnuje teoretickým a konceptuálním východiskům. Autor prokazuje široký záběr a rutinní schopnost práce s naší i světovou odbornou literaturou. Následující kapitola metodologicky korektně formuluje výzkumný problém dizertační práce, který dále rozpracovává do konkrétních výzkumných otázek. Jsou pojednány cíle práce a je popsána výzkumná metodologie. Při další strukturaci dizertační práce je využito vymezených dílčích cílů:

- *Objasnit, jestli do přírodovědných a technických oborů na vysokoškolské úrovni v České republice vstupuje v mezinárodním srovnání dostatek studentů.*
- *Zmapovat, do kterých vysokoškolských oborů nastupují nejlepší studenti.*
- *Porozumět tomu, kdo jsou studenti přírodovědných a technických oborů z hlediska rodinného zázemí a předchozího studia.*
- *Analyzovat, kdo jsou žáci a studenti, kteří o vysokoškolské studium přírodovědných a technických oborů mají zájem.*
- *Zmapovat politiku podpory zájmu o studium přírodovědných a technických oborů v České republice (deklarované cíle obsažené v dokumentech řídící praxe a reálné aktivity).*
- *Vymezit oblasti směřující k podpoře zájmu o studium v oblasti přírodovědných a technických oborů v České republice.*

Analytická část bohatým empirickým materiálem demonstruje situaci přírodovědných a technických oborů na vysokoškolské úrovni v České republice a v mezinárodním srovnání. Jsou prováděny statistické výpočty ze sekundárních analýz několika relevantních datových souborů.

Následující kapitola se zaměřuje na podporu zájmu o přírodovědné obory a mapuje jednak deklarované aktivity v České republice a na nadnárodní úrovni, jednak praktické konkrétní aktivity v tuzemsku. Závěrečná část obsahuje shrnutí zjištění, která disertační práce přináší. Jsou blíže pojednány doporučení na podporu zájmu o studium přírodovědných a technických oborů (vedle rozvoje kariérového poradenství středoškolský studijní program lyceum).

Autor na základě provedených analýz konstatuje, že sledované obory jsou z hlediska studentů vysokých škol charakteristické spíše nižším socioekonomickým zázemím (vzdělání rodičů, ekonomické možnosti rodiny), což se týká především skupiny technických oborů.

Vliv rodinného zázemí na míru zájmu o budoucí studijní a pracovní uplatnění v oblasti přírodních věd nebyl prokázán. Výsledky analýz naopak poukázaly na poměrně silný vliv škol v tomto ohledu, zejména míry informovanosti žáků a studentů o možnostech uplatnění.

Dizertační práce má rozsah 141 stran, je dobře strukturovaná a její obsah je zasvěcen hledání odpovědí na výše uvedené otázky. Je třeba konstatovat, že hledání úspěšnému. V závěru práce je autor schopen formulovat odpovědi na všechny položené výzkumné otázky. K výsledku se dopracovává systematickým a metodologicky správným postupem.

Z formálního hlediska působí práce velmi úhledně. Je vidět, že na ní bylo pracováno s velkou péčí. Působí dokonalým dojmem, těžko se mi hledal nějaký nedostatek. Tak snad jen odkazy, kde dochází k dublování, přestože, podle mého názoru je běžné uvádět autora jen jednou („*Metoda uvádění prvního prvku a data: První prvek a rok vydání odkazovaného dokumentu jsou uvedeny v textu. Vyskytuje-li se první prvek přirozeně v textu, následuje rok v okrouhlých závorkách, nevyskytuje-li se, uvádí se v závorkách jak první prvek tak i rok.*") Na s. 96 se mi nelíbí uváděných sedm míst za desetinnou čárkou. V tabulkách pokud daný údaj není k dispozici, nenechává se pole prázdné, jak učinil autor, ale použije se smluvená začka pro statistické tabulky: × *(ležatý křížek) – vyplnění políčka by bylo nelogické, – (ležatá čárka) – nulový údaj, žádný případ, · (tečka) – neznámý, nespolehlivý údaj, 0 (nula) – méně než polovina zvolené měrné jednotky).* To jsou ale opravdu jen minipihy.

Dotazy oponenta k obhajobě dizertační práce:

1. Jaké jsou hlavní problémy České republiky na cestě ke znalostní ekonomice (Metodologie Světové banky KAM, s. 54 -) a šance na jejich překonání?
2. Jedním cílem strategie „Evropa 2020" zveřejněné Evropskou komisí 3.3.2010 je zvýšení počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí ve věku 30-34 let nejméně na 40 %. Jak ve světle svých analýz hodnotíte tento cíl a jeho realizovatelnost v České republice?

Závěr:

Autor zpracoval společensky významné téma a předložil dizertační práci, ve které shromáždil velké množství relevantních informací z širokého spektra zdrojů. Provedl metodologicky správně vlastní výpočty a analýzy, syntetizoval je a bez jakýchkoli pochybností prokázal svou schopnost samostatně vědecky pracovat. **Práce splňuje požadavky na doktorskou disertaci,** doporučuji ji ve vhodné formě publikovat.

V Praze, 26.5.2010

J. Kalous

Doc. Jaroslav Kalous, Ph.D.